

ВСТУП

Свобода совісті і релігійна свобода відносяться до фундаментальних, загальнолюдських цінностей. Вона є особливою якісною визначеністю людського буття, що відображає внутрішню здатність суверенного суб'єкту до вільного, не зумовленого якимись зовнішніми силовими чинниками самовизначення в релігійній сфері, можливість якого творчої та відповідальної самореалізації на основі ціннісно орієнтованого вибору. Свобода релігії характеризує не незалежне функціонування релігійних течій та їхніх інституцій, а й правові, суспільно-політичні, економічні можливості та гарантії для вільного релігійного самовизначення та самореалізації особистості. Релігійна свобода передбачає право людини на безперешкодний, відповідний її власній совісті вибір і сподівання будь-якої релігії, свою участь у її богослужіннях, дотриманні обрядів. Вона включає також право на поширення свого віросповідання незалежно від державних кордонів, різними засобами. Всесвітнім гарантом свободи релігії є насамперед такі документи Генеральної Асамблеї ООН, як “Декларація про ліквідацію всіх форм нетерпимості та дискримінації на основі релігії або переконань” (1981) і “Декларація права осіб, які належать до національних або етнічних, релігійних і мовних меншин” (1992). Гарантом свободи релігії в Україні є Конституція країни і Закон “Про свободу совісті та релігійні організації”, прийнятий Верховною Радою України ще в квітні 1991 року.

Але навіть за наявності серйозної міжнародної правової бази релігійна свобода лишається під загрозою в різних регіонах планети. На зламі тисячоліть правозахисні організації доповідають про сурові покарання для тих, хто наслідують вільно поширювати свої релігійні погляди або змінювати релігію, про дискримінацію величезної кількості людей саме за релігійною ознакою.

Особливого значення питання захисту релігійних свобод набувають в посткомуністичних країнах, які знаходяться в процесі глибокої трансформації економіки, політичної сфери та суспільних структур. Відтворення нормального релігійного життя в цих країнах супроводжується виникненням проблем, які потребують всебічного й фахового вивчення і відпрацювання ефективних механізмів їхнього розв'язання. Це, в свою чергу, вимагає ретельного вивчення закордонного досвіду і – не меншого, якщо не більшою мірою – адекватного аналізу посткомуністичної ситуації, яка практично не має аналогу в світовій історії.

Пропонований збірник виходить до Міжнародної науково-практичної конференції “Релігійна свобода в постсоціалістичних країнах: правове і державне забезпечення” (21-22 жовтня 1999 р.). Він має на меті розкрити як міжнародний, так і український досвід вирішення проблем свободи релігії.

Книга вміщує статті відомих науковців як з України, так і зарубіжжя, низку правових документів та інформацій.